

Obec Olšavica patrí **k starším sídelným celkom tejto časti Spiša**. V prvej písomnej zmienke **z roku 1308**

sa uvádza ako osada, ktorá má byť

novozaložená

. V tom istom roku

spišský prepoš Pavol udelil Mikulášovi Sigrayovi, synovi Dionýza, kastelána Spišského hradu, možnosť postaviť v Olšavici kostol zasvätený sv. Mikulášovi

a obsadiť ho farárom. Olšavica v tom čase z veľkej časti patrila

rodine Sigrayovcov

.

Okrem nich sa v roku 1321 spomína ako **zemepán aj Bartolomej, syn Pongráca de Polanch**.

V 14. a 15. storočí sa okrem Sigrayovcov, najmä v listinách Spišskej kapituly spomína aj

rodina Pavla z Olšavice

. v rokoch 1400-1424 sa Ján z Olšavice stal

spišským kastelánom a podžupanom

.

V minulosti nazývaná - **Olsowycha, Elsayycha, Olsawicza, Olschawitz, Olyschawicza, Olšavica, lat. Olsavicza, maď. Olsavica, Nagyolsva, nem. Olschau**

.

V 15. a 16. storočí sa vo viacerých oblastiach Spiša, na základe valašského práva, **usadzujú Rusíni (Ruthéni)**

. Jednou z obcí takto kolonizovaných je aj Olšavica. Rusíni si so sebou prinášajú aj východný obrad, ktorému zostali verní po celé storočia.

Výraznejšie sa neujala ani reformácia, i keď ju presadzovali najmä noví zemepáni, **rodiny Gôrgey a Bertoty**

. Podľa záznamov farskej kroniky v roku 1664 si za kňaza zvolili a pozvali

torysského duchovného Jána Skolnika

. V čase oficiálnej rekatolizácie v údajoch z kanonickej vizitácie z roku 1700 sa farnosť Olšavica spomína

v Bratstve farárov uniátskeho rítu

a z celkového počtu 351 obyvateľov sa ku gréckokatolíkom hlási 348 a len 3 sú uvedení ako

nekatolíci. Zásahu na tom mohol mať gréckokatolícky

kňaz Ján Jamborský

, ktorý podľa správy, v tom čase pôsobil v Olšavici 25 rokov.

Z tých čias sa zachovala medzi obyvateľmi **zaujímavá legenda**. Na pôvodných masívnych drevených dverách kostola (dnes sú už muzeálnym exponátom), je dodnes hlboký zárez, ktorý **údajne úderom šable urobil zúrivý vojak**

, v ústnej tradícii Turek, v starej kronike obce sa spomína kurucký povstalec, ktorý sa dobíjal, ale nedostal do kostola, kde sa utieklo a zabarikádovalo obyvateľstvo obce.

Z popisu farnosti a obce **farárom Jána Ladižinským** z 2. polovice 18. storočia je zrejmé, že obec sa v tom čase rozrástla. V obci bola škola, stará fara, ktorú v roku 1792 prebudoval

miestny farár Ján Orincsai

a existovali tu

dva cintoríny

- starý, za kostolom a nový za starou farou, smerom ku škole a bol

udržiavaný darom Andreja Kochana

. K farnosti patrila

filiálna obec Poproč

. Obec v tom čase preslávili dvaja rodáci,

mukačevskí biskupi Šimon Štefan a Michal Manuel Olšavskí

. Najmä Michal Manuel Olšavský sa významne zaslúžil o zrovnoprávnenie gréckokatolíckeho duchovenstva a osamostatnenie Mukačevského biskupstva z podriadenosti biskupstvu v Egri.

V 19. storočí sa vlastníckmi veľkej časti chotára stali **Vavrinec Jamborský a Karol Ujfalussy**, avšak od 2. polovice storočia pôdu postupne odkúpili tunajší sedliaci. Okrem

poľnohospodárstva

živilo tunajších ľudí aj

remeslo, ktorému sa v duchu remeselných tradícií priúčali v neďalekých mestách

. Neľahký život donútil mnohých Olšavianov na čas alebo natrvalo odísť

za prácou do Ameriky

. V roku 1908 žilo v obci 615 obyvateľov, z toho 553 gréckokatolíkov, 33 katolíkov a 29 židov, pričom sa väčšina národnostne hlásila k Rusínom.

Novšie dejiny obce sú tragicky poznamenané udalosťami dvoch svetových vojen. Po druhej svetovej vojne viaceré rodiny odišli do severozápadných Čiech, do Sudet. Niektorí sa vrátili, mnohí zostali a ich potomkovia sú dnes už občanmi iného štátu.

Osudy mnohých ťažko poznamenali 50-té roky, ktoré priniesli **násilné združstevňovanie a likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi**

. Obyvatelia neprijali ponúkané pravoslávie a na bohoslužby chodievali do rímskokatolíckeho kostola v Brutovciach až do roku 1968, kedy sa do dediny vrátil gréckokatolícky kňaz.

V roku **1959** bolo založené **JRD Mier Olšavica**, kde našli mnohí pracovné príležitosti. Mladšia generácia hľadala a hľadá možnosti sebarealizácie mimo rodnej obce. Tento nepriaznivý vývoj sa v poslednej dobe snažia viacerými aktivitami mladí i starí obyvatelia obce zastaviť. Nech k tomu prispeje i tohoročné významné jubileum obce, ktorej história tvorí dôležitú súčasť dejín Spiša a na ktorú môžu byť všetci rodáci právom hrdí.

□

Súčasnosť:

K svojráznym obciam východnej časti Levočských vrchov s bohatou tradíciou a históriou patrí obec Olšavica.

Chotár obce v nadmorskej výške 800 m tvoria **lúky, pasienky a lesy** a samotná obec sa rozprestiera **v údolí,**
pozdĺž potoka Olšavica

.

Súčasná obec má **okolo 320 obyvateľov**. K obci je pričlenená **osada Podproč**, ktorá je zaujímavou

ch

alupárskou lokalitou

s ideálnym výhľadom na Spišský hrad a oblasť Podbraniska.

Kataster obce je včlenený do turistických máp aj z dôvodu ideálnych podmienok pre **cyklo-turistiku a lyžiarke bežecké športy**

. Ich trasy vedú obcou sú spojnícami Spiša a Šariša v nádhernej scenérii s panenskou prírodou.

Prírodné podmienky a čistota prostredia vytvárajú dobré podmienky pre **rozvoj poľovníctva, ktoré je prezentované v poľovníckom združení Nižné Repaše**

V obci prevláda hlavne **poľnohospodárska činnosť, ktorá má dlhodobú tradíciu a vhodné podmienky, hlavne na chov dobytka a oviec**. Na týchto základoch funguje aj **poľnohospodárske družstvo Olšavica – Brutovce**

Lesnú hospodársku činnosť
v obci zabezpečuje
Urbárske spoločenstvo

K tomu naväzuje rozšírená **piliarska výroba, ktorú vykonávajú dva gátre**. Dlhodobú tradíciu v obci majú **ľudové**

remeslá a to košíkárstvo, výroba tkaných kobercov, kováčstvo a mlynárska výroba

. Tieto činnosti majú živú podobu aj v súčasnosti.

Gerčakov mlyn

je naďalej funkčnou a technickou pamiatkou nedávnej tradície mlynárstva na Hornej Toryse.

V živej podobe boli zachované aj kultúrne tradície, ktoré uchovala mladá generácia obce a to aj prostredníctvom **folklórnej skupiny Jalinka a detskej folklórnej skupiny Sosnička**. Tieto prezentujú obec aj v rámci Východoslovenského regiónu a získala už rad hodnotných ocenení.

Mladšia generácia hľadala a hľadá možnosti seberealizácie mimo rodnej obce. Tento nepriaznivý vývoj sa v poslednej dobe snažia viacerými aktivitami mladí i starí obyvatelia obce zastaviť. Nech k tomu prispeje i významné jubileum obce (v roku 2002), ktorej história tvorí dôležitú súčasť dejín Spiša a na ktorú môžu byť všetci rodáci právom hrdí.

FOLKLÓRNY SÚBOR JALINKA:

Nositelkou tradícií je **folklórna skupina JALINKA**, ktorej založenie sa datuje **v roku 1973** a meno dostala podľa názvu určitej lokality olšavského poľa.

Od jej založenia už uplynulo viac ako 30 rokov a tu už možno hovoriť o **bohatej činnosti olšavských folklóristov**

. Začiatky neboli ľahké. Chýbali skúsenosti, kroje, financie a hlavne ľudia zapálení pre túto náročnú, ale krásnu činnosť.

Iniciátormi založenia boli ženy a tak v prvom roku svoju činnosť začínala ženská spevácka skupina s počtom 10 členiek. V druhom roku pribudli ďalšie a ďalšie a po dvoch rokoch skupinu obohatila mužská prítomnosť, čo bolo veľkým prínosom pre skupinu a jej činnosť. Za celé obdobie sa v kolektíve vystriedali tri generácie. Je úctyhodné, že dnes v skupine spievajú a tancujú potomkovia predošlých členov a sú hrdí na svojich otcov, mamky, ba aj dedkov a babičky.

Rok 1991 zaznamenal veľký **pohyb v skupine** tým, že mnohí členovia odišli zo zdravotných, iní z pracovných či osobných dôvodov. Ostali len tí najmladší, ku ktorým sa pripojila mladšia generácia a tak stále omladzovaná FS účinkuje dodnes.

Je to **mládežnícka skupina**, ktorá prevzala štafetu i pomenovanie a úspešne pokračuje v šľapajach svojich predchodcov.

Repertoár pre svoju činnosť skupina čerpá z miestneho regiónu, ktorý je na zdroje folklóru bohatý. Oprašuje zvykoslovie, tance, spevy s ktorými vystupuje na folklórnych festivaloch, súťažiach a prehliadkach. Naši folkloristi súčasní, ale aj bývalí rozospievali a roztancovali mnohokrát javiská na Sivej Brade, Dargove, vo Svidníku, Kamienke, v Košiciach, Smižanoch, Margecanoch, na Zamagurí a na mnohých folklórnych podujatiach v blízkych či vzdialených dedinách.

FS získala **mnoho ocenení** na okresnej, krajskej ba aj na celoštátnej úrovni (r. 2000). **Ženská spevácka skupina v r. 2001 získala titul LAUREÁT na hudobno-speváckom festivale v Kamienke**

. Aj

mužská spevácka skupina v r. 2003 na tomto festivale získala 1. miesto

. Niektorí členovia sa zúčastňujú aj

speváckej súťaže MAKOVICKÁ STRUNA a to v duo-speve a trio-speve

. Sú úspešní, čoho dôkazom je postup na

Makovickú strunu do Bardejova

, ktorá je vyvrcholením tejto súťaže. V Bardejove spievali sestry Brindzové, bratia Demočkovci a M. Beličák. FS Jalinka

pri 25-tom výročí založenia vydala nosič s krásnymi olšavskými piesňami rôznej tematiky

.

V súčasnosti FS eviduje 24 členov. Zameriava sa na zvykoslovie svojej obce a vo svojom repertoári má nacvičené programy **Fašiangy, Asentirka, Na Gala (bačovská tematika), svadobné zvyky: Vitie venca, Nosenie venca, Družbovský tanec, Na kermešskej zábave (zábavná tematika), Kosenie lúk (pracovná tematika)**

Najviac sú spievané

lúčne, pastierske, bačovské, regrútske, vojenské, parobské, dievčenské piesne
a to v rôznom rytme.

Pochvala a vďaka patrí všetkým členom FS, súčasným i bývalým, za ich obetavú prácu, krásny vzťah k ľudovej piesni, ľudovým tradíciám a všetkému, čo nám vytvorili a odkázali naši predkovia. FS Jalinka pri príležitosti 25. výročia svojho vzniku vydala v roku 1997 nosič

V Olšavici šumny divky chovajú

a v roku 2002 sa zúčastnila aj na nahrávaní nosiča vydaného v rámci projektu Rusíni v Levočských vrchoch

Ej, keď sobi zašpivám

TRADÍCIE:

Podhorská dedina Olšavica leží **v Levočskom pohorí**. Je to malebná dedinka opradená kultúrnymi tradíciami a zvyklosťami. Niektoré zvyklosti pretrvávajú dodnes a sú realizované počas roka. Sú to **frašiangy, stavinge májov na Turice - Rusadle a taktiež niektoré svadobné zvyky**. Iné zvykoslovia sú podávané na javiskách folklórnych festivalov, súťažiach a prehliadkach.

Opálky

Opálky využívali v minulosti ľudia na Spiši pri prácach na poli, na hospodárstve a okolo domu prakticky stále. Sú to akési **koše upletené z koreňov smreka alebo aj z mladých výhonkov buka**. Oproti klasickým košom **nemajú diery vznikajúce prepletaním prútia**

, čo je nespornou výhodou pri práci so sypkým materiálom. Ďalšou príčinou, prečo sa klasické košíkárstvo v našej oblasti neujalo, bol nedostatok vhodného prútia. A tak sa opálky s obľubou využívali (a doposiaľ ešte využívajú) od zberu úrody, cez kŕmenie dobytky, až po nosenie dreva. "Opalkárčenie" ale nikdy nepatrilo medzi remeslá, ktorými sa ľudia živili. Bolo len akýmsi doplnkom v čase keď, ako sa povie, "nebolo do čoho pichnúť" alebo si ním majstri proste priliepšovali. Už, už sa zdalo, že toto krásne remeslo zanikne, no vďaka zánieteniu niektorých mladých ľudí ožilo a žije naďalej, aj keď opálky sú už prevažne iba okrasou slovensky ladených izieb. V pletení opálok dominovala práve Olšavica.

Postup výroby: Výroba opálky začína v lete, kedy sú korene smreka najpružnejšie. Najvhodnejšie sú korene s hrúbkou 1-4 cm bez bočných výhonkov. Tie sa štiepu ešte kým sú čerstvé. Najprv na polovicu a potom smerom k okraju tak, aby štiepane pásy (vubky) boli dostatočne pevné a zároveň pružné. K úplnému spracovaniu je ich ešte potrebné očistiť od šupiny. Vubky ale nie sú jedinou surovinou na výrobu opálky. Je potrebné pripraviť ešte **"rebrá" a "obvučok"**

, ktoré

tvoria kostru opálky

. Najvhodnejšie na rebrá sú konáre liesky, najlepšie z dolín, kde nefúka vietor. Rebrá sú potom hladké, bez bočných výhonkov a hlavne rovné. V minulosti majstri chodili až 15km za vhodným materiálom. Vyberajú sa konáre s dĺžkou 0,5-2 m a hrúbkou 1,5-5 cm. Konáre liesky sa,

podobne ako korene, štiepu. Sú ale tvrdšie, preto je ich potrebné ešte napariť. Naparujú sa nad platňou pece, v komíne alebo aj v pahrebe. Na ich štiepanie je potrebné použiť nôž. Tým sa pripraví pásy hrubé asi 2 mm, podľa potreby. Širšie pásy sa použijú na výrobu veľkých košov, **tzv. "kreptuchov"**

, stredné na výrobu veľkých a úzke na výrobu malých opálok.

Obvučok

sa robí z tenkých, dlhých a rovných prútov liesky alebo vrbí. Obvučok je potrebné ohnúť, preto sú najvhodnejšie mladé prúty, najlepšie na jar. Ohýbajú sa na kolene do potrebného tvaru - elipsy. Na konci sa urobí zárezy, ktoré do seba zapadajú. Spoj je potom možné ešte spevniť klinčekom alebo drôtom. Rebrá a obvučok treba spracovať, rovnako ako vubky, čerstvé. Teraz, keď je už všetko pripravené, môžeme začať s výrobou opálky. Na prichystaný obvučok si upevníme stredné rebro a postupne pridáme 8-12 ďalších rebier. Väčšia hustota rebier zabezpečí väčšiu pevnosť opálky a zároveň jej lepšiu tvarovateľnosť pri pletení. Cez takto pripravenú kostru prepletáme vubky. Začíname užšími, pokračujeme širšími až do stredu a končíme zase užšími vubkami. Vubky pred pletením namáčame do teplej vody, aby boli pružnejšie. Pri pletení opálku priebežne tvarujeme. Po vypletení asi dvoch tretín si rebrá upevníme na druhej strane obvučka a opálku dopletieme opačným smerom. Rovnakým spôsobom sa pletie aj kreptuch, pri pletení však necháme otvor na bočnej strane obvučka. Výroba veľkej opálky je v podstate totožná, ale dve stredné rebrá zapletieme tak, aby vznikli dva otvory pre uchytanie opálky do rúk. Ako

vubky

je možné použiť aj mladé výhonky buka. Takéto opálky a kreptuchy sa vyznačujú mimoriadnou tvrdosťou a odolnosťou.

Tkáčstvo

Tkáčstvo už stáročia dominuje medzi remeslami. Dôvod je prozaický - ľudia potrebujú šatstvo častejšie ako hocičo iné. Nebudeme sa tu ale venovať tkaniu plátna, to je popísané podrobne na rôznych iných miestach. Záujem máme o tkanie doplnkov charakteristických pre našu oblasť. V minulosti to boli bežné, každodenné doplnky, teraz sú súčasťou tradície nielen našej obce. Vo výnimočných prípadoch sa používajú aj dnes pri svadbách, krstínach a niektorých cirkevných obradoch.

Postup výroby: Ako prestieradlo na stôl sa používal **"portok"**, ktorý mohol slúžiť aj na nosenie vecí na chrbte. Používal sa ako

"zajda"

pri prenášaní tovaru do mesta, kde sa ho ľudia snažili na jarmarku predať. Na svadbe sa ako svadobný znak používal

"ručník"

. Znamenal príslušnosť k blízkej rodine. Mali ho rodičia, starostovia a družbovia. Svätiť

paschu

na Veľkú noc chodili ľudia s košmi s tkanými prikrývkami. Pri každodennom použití sa nimi tiež prikrývali košíky s koláčmi alebo potravinami. Zo spomienok starých ľudí vieme, že s takýmito košíkmi sa na krstiny dieťaťa muselo prejsť cez celú dedinu, ba aj inú dedinu.

"Pirka"

sa síce netkajú, no spomenieme si ich na tomto mieste. Používajú sa na mastenie koláčov. Vyrábajú sa z husacích pier, ktoré sú previazané cvernou, alebo

"dratiu"

.

Šindle

História uvádza, že výroba **šindľov** pochádza od Rimanov a samotný názov šindel vznikol **zo starolatinského "scandula", novolatinského "silandria", nemeckého "Schindel"**

. Na našom území názov šindel bol prevzatý od nemeckých kolonistov. Dostatok dreva v minulosti predurčil, že obydlia a hospodárske stavby boli postavené výlučne z dreva s **tzv. "šindľovým dachom"**

(šindľovou strechou). Táto krytina sa po domácky vyrábala pre vlastnú potrebu alebo na predaj v obciach hornej Torysy v Toryskách, Nižných Repašoch, Tichom Potoku. V Olšavici sa vyrábala len pre vlastnú potrebu na opravy striech a pod. Po druhej svetovej vojne nastúpili nové krytiny a šindle ako krytina začali strácať svoju využiteľnosť. V súčasnosti opäť prežívajú svoju renesanciu. A aj vďaka tomu stúpa záujem mladých ľudí naučiť sa tomuto remeslu. Musia to zvládnuť čo najskôr, pretože už je len veľmi málo žijúcich remeselníkov, ktorí ešte ovládajú výrobu šindľov. Výroba sa zakladá na štiepatelnosti dreva, druhou výhodou ručne štiepaného šindľa oproti rezanému je fakt, že si zachováva celosť vlákna od začiatku do konca a v rovnakých poveternostných podmienkach vydrží dvakrát dlhšie. Dĺžka šindľa závisí od vzdialenosti, v akej rastú na kmeni vetvy. Šindle sa môžu vyrábať len z čistého dreva bez hrče. V nížinách a v úrodných krajoch je táto vzdialenosť väčšia a teda aj šindel je dlhší, na horách, a to aj v našom prípade na Hornej Toryse, je kratšia, ale drevo je hustejšie a odolnejšie. Priemerná dĺžka pre náš kraj je asi 50 cm, šírka 11 cm a hrúbka 2,5 cm. Ako hlavný materiál sa využíva biely smrek, menej jedľa.

Postup výroby: Začína sa v lese výberom dreva. Drevo musí mať určité vlastnosti: rovný kmeň, vzdialenosti konárov rovnomerné a nie väčší priemer ako 2x šírka šindľa, lebo sa štiepe na stred a samo o sebe tvorí klinovú formu prierezu šindľa. Drevo sa nareže na rovnako dlhé klátiky. Klátiky sa štiepu vždy najprv na polovicu sekerou pomocou drevenej "kujany" a potom ďalej, smerom na stred až na hrúbku šindľa. Polotovár je pripravený na ďalší krok, pri ktorom sa **"pažia fugy" "pažacím struhom"**. To znamená, že sa špeciálnym nástrojom vyrezávajú jarky alebo drážky do vonkajšej strany šindľa. Do týchto drážok zapadajú pri kladení na strechu vždy jeden šindel do druhého a tvoria spolu v celých radách nad sebou jednu z najlepších krytín. Potom sa šindľe skladajú do

tzv . "klietok"

drážkou von, aby dobre vyschýnali. Čerstvé sú v klietkach riedkych a vyschnuté v hustých. Suché šindľe sa kladú na strechu do radu vždy od spodu zdola, aby mohol jeden rad pokrývať druhý. Voľakedy všetky nástroje boli miestnej výroby, dnes si každý majster nechá urobiť nástroje u špecialistu.

CIRKEV:

Nemým svedkom najstarších dejín obce je **farský kostol zasvätený sv. Mikulášovi**, postavený na mierne vyvýšenom teréne a dodnes obohnaný múrom so vstupnou bránou. Pravdepodobne už k výstavbe tohto kostola sa viaže

listina zo 4. mája 1308

, v ktorej spišský

prepošť Pavol povolil Mikulášovi Sigrayovi stavbu kostola v tej dobe obnovennej obce s právom uviesť do neho farára

. To samo o sebe svedčí, že obci i kostolu bol prikladaný značný význam.

Kostol bol postavený ako jednoduchý typ pozostávajúci z troch základných pôdorysných jednotiek - **presbytéria, lode a veže**. Z dnešného stavu sa dá usúdiť, že priestorové cítenie stavby a kamenné články - ostenia okien, klenba presbytéria, vstupný portál do sakristie a kamenné pastofórium - zodpovedajú veľmi kvalitným stavebným prácam, ktoré sa pred polovicou 14. storočia realizovali prevažne vo väčších sídelných celkoch a prezrádzajú vysoké nároky a vkus objednávateľa. Tieto kamenné detaily, menovite kamenné pastofórium označil spišský historik Jozef Špirko za najkrajšie zo spišských dedinských pastofórií. I keď sa nezachovala pôvodná podoba lode, dá sa predpokladať, že olšavský kostol je možné zaradiť k **typu spišských dvojloďových kostolov**

. Svedčí o tom aj skutočnosť, že v kanonickej vizitácii z roku 1731, teda pred radikálnou

barokovou prestavbou a úpravou lode sa uvádza, že je zaklenutá.

V staršej literatúre sú zmienky aj o **výzdobe stien svätyne freskami**.

Po tom, čo sa v Olšavici usadili Rusíni, zmenil sa aj charakter obradov a postupne aj mobiliár kostola. Ešte v roku 1683 bola farnosť, podobne ako ďalšie gréckokatolícke obce Spiša, pričlenená k Spišskej diecéze, v roku 1787 bola daná k mukačevskému biskupstvu a od roku 1820 patrí k prešovskému biskupstvu.

Baroková výzdoba interiéru vznikla okolo polovice 18. storočia. V spomínanej kanonickej vizitácii z roku 1731 sa uvádza, že kostol mal tri poškodené oltáre, ale ikonostas sa nespomínal. Dnešný **hlavný oltár a ďalšie barokové vybavenie kostola vznikli po roku 1735** a ako uvádza rukopis kroniky farnosti vznikli

"nákladmi najjasnejšieho pána Michala Manuela Olšovského, ktorého najmilší rodičia tu v Pánu odpočívajú. Keď ale tento oltár dal ten istý pán biskup a mecenáš vďačne urobiť, svoj znak dal na oltár umiestniť."

(Erb biskupa Olšovského je v kartuši nad oltárnym obrazom).

Hlavný oltár predstavuje **ambitový typ oltárnej architektúry vrcholného baroka**, ktorý zvlášť čierno-zlatým kontrastom polychrómie pripomína podobné oltáre, ktoré vytvárali rezbárske dielne levočského stolára Olafa Engelholma a kežmarského rezbára Jána Lercha. Hlavný Oltár v Olšavici predstavuje mladší variant tohto typu s odľahčenou architektúrou, dynamizujúcim ornamentom.

Rukopis sochárskej výzdoby v kompozícii Korunovania Panny Márie so sv. Trojicou v nadstavci oltára prezrádza sochára, ktorého činnosť na Spiši môžeme v 1. polovici 18. storočia registrovať vo viacerých oltárnych celkoch. Zvláštnosťou centrálnej výzdoby oltára v Olšavici je dvojica mobilných obrazov. Obraz znázorňujúci patróna kostola - sv. Mikuláša Myrského - predstavuje svätca bez biskupských insígnií so svojim atribútom - trojicou zlatých jablák na knihe. Autorstvo tohoto diela by sa dalo pripísať **levočskému maliarovi Gotliebovi Krammerovi**.

O niečo mladšia tabuľová maľba, ktorá vznikla okolo polovice 18. storočia súčasne s prvým ikonostasom, znázorňuje **Pannu Máriu - typ Blahoslavennej Matky Povčskej**. Táto ikona patrí k menej známym pamiatkam avšak po nedávnom zreštaurovaní sa dá konštatovať, že sa jedná

o jedinečný zachovaný príklad ikonopisnej maľby, ktorá opustila prísny archaický kánon a začala byť prístupná aj vplyvom dobového barokového slohu. Ikonostas, ktorý stál od polovice 18. storočia pred hlavným oltárom bol podľa záznamov z farskej kroniky v roku 1795, zásluhou Bazila Jamborského z veľkej časti prepracovaný a nanovo postavený. Zodpovedal pravdepodobne klasickej schéme architektúry ikonostasov. V dolnej časti vedľa dvojice krajných diakonských a stredných cárskych dverí boli hlavné ikony - Sv. Mikuláš, Panna Mária, Kristus Spasiteľ a sv. Ján Evanjelista. Tieto ikony sú dnes v zbierkach Slovenskej národnej galérie v Bratislave a autorstvo týchto diel bolo pripísané známemu maliarovi, levočskému rodákovi Jánovi Rombauerovi.

Z ďalšej výzdoby sa zachovali len **výjavy Prázdnikov, polopostavy apoštolov, Deesis, Veraikon a veľká časť ornamentálnej výzdoby architektúry**, ktoré sú dnes v zbierkach Spišského múzea v Levoči.

Z údajov kanonickej vizitácie z roku 1778 vyplýva, že okrem ikonostasu a hlavného oltára v kostole boli ešte 4 ďalšie oltáre, ktoré sa nezachovali. Zo staršej výzdoby dodnes zostala v kostole len baroková kazateľnica, figurálne zaujímavo zdobený svietnik a obraz Ukrižovania, ktorý bol pôvodne oltárnym obrazom staršieho oltára. Nad vstupom do lode, oproti oltáru je chór, o ktorom už kanonická vizitácia z roku 1778 hovorí: **"Chór je v tomto kostole obvyklý, bez organu, na ktorý s obľubou prichádzajú mládenci"**.

V záznamoch farskej kroniky sa ešte koncom 18. storočia spomínajú **tri zvony**. Dva veľké boli vo veži, najväčší mal

nápis "Gregorius Soltys de Olsavicza anno 1617 J.N.R.J."

, stredný mal len letopočet 1611. Tretí, najmenší zvon bol umiestnený v dnes už neexistujúcej vežičke nad sanktuárom.

V roku 1735 bola nanovo zaklenutá loď barokovou klenbou, na ktorej boli namaľované viaceré výjavy sprevádzané nápismi a bohatými ornamentami. Táto baroková maľba bola nahradená v nedávnej minulosti novými maľbami, ktoré zdobia klenbu lode kostola dodnes.

ŠPORT:

K športovým aktivitám významne obci prispel aj novozriadený **tenisový kurt s oddychovou zónou a zriadeným detským ihriskom**

.

Cykloturistika

Výber a značenie **cyklochodníkov v Levočských vrchoch** bol robený tak, aby si cykloturisti mohli pomocou mapy vybrať rôzne varianty vhodných okruhov.

Okrem štátnej cesty I/18 v smere od Popradu cez Levoču na Prešov je možné na cykloturistiky využiť všetky ostatné komunikácie. Zväčša ide o cesty III. triedy.

Olšavica - Podproč, rázcestie 4,5 km - Paršivá - 9 km (modré značenie) Z cyklochodníka pekné výhľady na široké okolie. Doporučujeme využiť s prehliadkou pamätihodností zapísaných v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO **Spišský hrad a okolie**. Vhodný pre horské, trekingové a aj cestné bicykle.

Zo stredu obce Olšavica spočiatku po štátnej ceste smerom na Brutovce. Pred obcou doprava ešte kúsok hore na nevýrazný hrebeň s výhľadom na okolie. Z neho už dole lesnou, pomerne dobrou cestou striedavo lesom a lúkami až prídeme na Paršivú. Tu sa cesta napája na štátnu cestu vedúcu do Lipian v sabinovskom okrese.

Prešov-parkovisko ŽSR - Prešov-Za Kalváriou - Prešov-sídlisko II. (255m) - Prešov-Šidlovec - Veľký Šariš (269m) - Šarišské Michaľany - Sabinov (324m) - Pečovská Nová Ves - Lipany - Krivany - Torysa - Brezovica - Tichý Potok - ústie potoka Škapová - Pred Nižnými Repasami - Olšavica (800m) - Brutovce (868m) - odbočka na Lipany - Nižný Slavkov - Brezovička - Brezovica - Torysa - Krivany - Lipany - Pečovská Nová Ves - Sabinov (324m) - Ražňany - Veľký Šariš (269m) - Prešov-Šidlovec - Prešov-sídlisko II. (255m) - Prešov-Za Kalváriou - Prešov-parkovisko ŽSR

Dĺžka (čas): cca 125 km (7-8 hod.)

Prevýšenie: 613m
Celkom nastúpaných 740m

Stúpanie na trase 60%

Pešia turistika

Levočská dolina, Rekreačné zariadenie - Kúty 1,10 hod. - Zimná hôrka 1,30 hod.- Uloža (obec) 2,00 hod.- Krúžok, zástavka SAD 2,30 hod.- Pavľany, sedlo 3,30 hod.- Olšavica (obec) 4,30 hod. (červené značenie), opačným smerom 4,30 hod - 17 km.

Turistický chodník vedúci z Levočskej doliny východným smerom. V Uloži niekoľko dreveníc, na Krúžku upravené bežecké lyžiarske stopy. Trasa vhodná aj pre horské bicykle a bežky. Od turistickej orientácie pri RZ Levočská dolina výhodným smerom. Najprv lesom, na lúkach Profánska a Kúty (križovatka modrej značky) pramene a možnosti oddychu. Z Kútov výhľad na Vysoké Tatry. Ešte krajší je po Zimnej hôrke. V Uloži niekoľko chalúp využívaných na rodinnú rekreáciu. Chodník mierne stúpa až na Krúžok (križovatka žltej značky) s porastmi červeného smreka. Sú tu upravené a značené lyžiarske a bežecké okruhy. Porasty červeného smreka a borovice nás sprevádzajú aj neskôr. Pokračujeme na severovýchod okrajom lúk, míňame upravenú kaplnku až prídeme do sedla Pavľany. Z neho mierne hore opäť rozsiahlymi lúkami s výhľadmi na okolie do obce Olšavica. V obci gréckokatolícky kostol z roku 1308 obohnaný múrom.

Spišský hrad Bijacovce (obec) 0,55 hod. - Ordzovany 1,25 hod. - Podproč, rázcestie 2,20 hod. - Podproč, chalupy 2,35 hod. - Olšavica 3,35 (modré značenie), opačným smerom 3,15 hod - 16 km

Chodník spájajúci Spišský hrad s Levočskými vrchmi. V obci Bijacovce románska rotunda, gotický kostol, klasicistický kaštieľ. V Podproči všetky chalupy využívané na rekreačné účelu. Z mnohých miest pekné pekné výhľady na Hornádsku kotlinu a Volovské vrchy. Vhodný aj pre horské bicykle, okolie Podproča aj pre bežkárov. Z parkoviska pod Spišským hradom po asfaltovej ceste smerom k Bijacovciam. Pozor, križujeme štátnu cestu I. triedy. V obci prechádzame okolo kaštieľa. Ku kostola a rotunde krátka zachádzka. Po asfaltovej ceste ideme až do Ordzovian. V strede obce doprava a mierne hore až na hrebeň Babej hory. Tu vľavo lesnou cestou popod pekné porasty červeného smreka a borovic až prídeme na odbočku do osady Podproč.

Z lúk v okolí široké výhľady ktorým dominuje Spišský hrad. Prechádzame pomedzi chalupy,

mierne doprava, za nimi vľavo najprv chodníkom, potom mierne hore lesnou cestou až do rázovitej gréckokatolickej obce Olšavica. Tu sa v strede spája s červeno značkoványm chodníkom a oba chodníky končia.

□

Zaujímavosti:

V obci je dostatočne zastúpená aj **pôvodná ľudová architektúra**, ktorá vhodne zapadá **do koloritu obce**

. Typické sú

drevené zrubové sypance

, ktoré vidieť pozdĺž hlavnej cesty.

Tieto **klenoty ľudovej architektúry** sú evidované v zozname kultúrnych pamiatok.

Z prírodných krás a vzácností je potrebné spomenúť rozsiahle **smrekovcové háje** typické pre oblasť Levočských vrchov.

Prírodnou zvláštnosťou je **chránené územie Bišár** s vzácnou vegetáciou a zaujímavé geologické úkazy na lokalite Spišská (1056 m n.m.)

Zdroj: zber informácií od samospráv, internet, web stránky obcí, www.olsavica.sk